

De relatie tussen Q-koorts en lymfeklierkanker

SONJA VAN ROEDEN EN JAN JELRIK OOSTERHEERT (UMCU)

Voorafgaand aan de start van dit onderzoek waren er aanwijzingen voor een mogelijke relatie tussen lymfeklierkanker en Q-koorts. Dit gold mogelijk voor alle patiënten die chronische Q-koorts hebben of hebben gehad en patiënten die Q-koorts hebben doorgeemaakt. Het doel van dit onderzoek was om te onderzoeken of deze relatie er daadwerkelijk is. Indien dat het geval is, moeten artsen en patiënten hiervan op de hoogte zijn, zodat ze alert zijn op klachten en artsen hun patiënten kunnen screenen. Deze alertheid zal moeten leiden tot tijdig onderzoek naar en behandeling van lymfeklierkanker.

Tijdens het onderzoek is de mogelijke relatie tussen Q-koorts en lymfeklierkanker op verschillende manieren bekeken: allereerst zijn de gegevens van de hele Nederlandse bevolking bekeken, waarbij gekeken is naar hoe vaak lymfeklierkanker voorkwam vóór, tijdens en na de Q-koorts epidemie in verschillende gebieden in Nederland (ingedeeld op basis van het aantal gemelde acute Q-koorts gevallen). Q-koorts kwam voor de epidemie heel weinig voor, en patiënten met lymfeklierkanker ontwikkeld vóór die tijd zijn dus waarschijnlijk niet tevoren blootgesteld aan de bacterie. Op deze manier kon onderzocht worden of patiënten blootgesteld aan Q-koorts meer kans op lymfeklierkanker hebben. Daarnaast is onderzocht hoe vaak patiënten met chronische Q-koorts lymfeklierkanker ontwikkelden, vanuit de Nationale chronische Q-koorts database.

De onderzoekers hebben bij een aantal patiënten met lymfeklierkanker uit het Jeroen Bosch ziekenhuis antistofwaarden gemeten. Bij de patiënten die antistoffen tegen de Q-koortsbacterie hadden, hebben ze met verschillende methodes, samen met expert onderzoekers uit Marseille, bekeken of in lymfeklierkankerweefsels de Q-koortsbacterie vaker aanwezig was dan in normaal lymfeklierweefsel. Dit geeft inzicht in de oorzakelijke relatie tussen Q-koorts en lymfeklierkanker.

De onderzoekers vonden dat alleen in 2009, maar niet daarna, in gebieden waar Q-koorts vaker voorkwam, vaker lymfeklierkanker vastgesteld werd, dan in gebieden waar Q-koorts niet vaak voorkwam. Een verband tussen de twee aandoeningen kan daarmee niet worden bevestigd. Mogelijk werd in 2009 vaker lymfeklierkanker gevonden, omdat Q-koortspatiënten vaker scans en bloedonderzoek ondergingen.

Uit het onderzoek dat samen met Marseille is uitgevoerd kwam naar voren dat de Q-koortsbacterie zowel in gezond lymfeklierweefsel als in lymfeklierkankerweefsel voorkomt, maar vaker in lymfeklierkankerweefsel. Het verschil was niet significant verschillend. Op dit moment lijkt een relatie tussen beide ziekten dus onwaarschijnlijk maar kunnen er ook nog geen definitieve ant-

woorden gegeven worden. Omdat het van groot belang is om het oorzakelijk verband te verhelderen, willen de onderzoekers vervolgonderzoek doen.

Het plan is om te onderzoeken wat de Q-koortsbacterie precies in lymfeklierweefsels doet. Dit kan gedaan worden door te kijken of de bacterie bepaalde genen manipuleert in witte bloedcellen, waardoor er mogelijkermits gemakkelijker kanker ontstaat. Dit zal gedaan worden in samenwerking met experts uit Marseille. Het studieprotocol is hiervoor al geschreven en ingediend bij de medische ethische toetsingscommissie.

Samenvatting uitkomst:

Het onderzoek "De relatie tussen Q-koorts en lymfeklierkanker" laat zien dat er geen overtuigend bewijs is voor een verband tussen Q-koorts en lymfeklierkanker, zowel voor patiënten die acute Q-koorts hebben gehad als voor patiënten met chronische Q-koorts. Het onderzoek heeft kennis opgeleverd voor alle patiënten die ooit Q-koorts hebben gehad of (chronische) Q-koorts hebben. Het heeft echter ook vragen opgeroepen, die van groot belang zijn om te beantwoorden. Een oorzakelijke verband is namelijk nog niet opgehelderd. Vervolgonderzoek zal hier antwoord op moeten geven.

Implementatie:

De stakeholderbrief is geschreven met als doel om met vervolgonderzoek het oorzakelijke verband van de relatie tussen Q-koorts en lymfeklierkanker verder op te helderen. De onderzoekers willen bij patiënten die lymfeklierkanker hebben ontwikkeld na besmetting met de Q-koortsbacterie kijken of de Q-koortsbacterie de expressie (het tot uiting komen) van bepaalde genen, die geassocieerd zijn met lymfeklierkanker, beïnvloedt. Dit zal niet alleen verhelderen of de Q-koortsbacterie in staat is om lymfeklierkanker te veroorzaken, maar ook op welke manier dat gebeurt. Het onderzoeksprotocol is geschreven en er is samenwerking gezocht met experts uit Marseille, Frankrijk, voor ondersteuning bij het laboratoriumwerk. De expertise en het onderzoeksplan zijn dus compleet. Financiële middelen voor het uitvoeren van dit project missen echter nog. Het doel van de stakeholderbrief is om hiervoor ondersteuning te vragen, zodat het geplande vervolgonderzoek mogelijk zal zijn.
